

Leve de vleesetende vegetariër – Wantrouw de rechtlijnigen

(1) “Diervriendelijk vlees bestaat niet”, scandeerden fanatieke vegetariërs voor de deur van de biologische slager bij mij in de buurt. Strikt genomen hadden ze een punt, maar een beetje vreemd vond ik het wel. Ik had sterk de indruk dat ze hun pijlen beter hadden kunnen richten op een kiloknaller of een megastal.

(2) Hoe zouden deze vegetariërs tot hun besluit zijn gekomen om juist bij een biologische slager te gaan demonstreren? Ze zullen ooit besloten hebben geen dierlijk voedsel meer tot zich te nemen. Een nobel streven: daarmee voorkomen ze dierenleed, dragen ze aanzienlijk minder bij aan de CO₂-uitstoot en verkleinen ze hun ecologische voetstap onmiddellijk. Maar goed, als je consequent bent, kun je het daar niet bij laten. Want als je echt overtuigd bent van je mening, moet je proberen anderen daarvan te overtuigen. Eigenlijk is het moeielijk verwerpelijk dat niet te doen. En zo kan het dus gebeuren dat je op een dag besluit vegetariër te worden en je jezelf niet veel later al demonstrerend aantreft bij een biologische slager. Als je niet oppast, streef je heel consequent je doel voorbij.

(3) En denk nu niet dat alleen vegetariërs dit zo doen, het consequente denken van niet-vegetariërs is vaak nog erger. Als je zegt dat je vegetariër bent, grijpen veel niet-vegetariërs elke kans aan om je op inconsequenties te wijzen. “Ja, maar je draagt wel leren schoenen.” En als ze je een keer betrappen op het eten van vlees, dan is het hek echt van de dam. Terwijl de vegetariër, die toch al

nooit vlees eet, juist het recht heeft om zo heel af en toe een stukje dierlijk voedsel te eten. Als het gaat om het verminderen van dierenleed en CO₂-uitstoot zou het veel effectiever zijn als al die vleeseters nu eens een stuk minder vlees eten.

(4) Het komt allemaal doordat we consequent zijn hoog waarderen en inconsequentie zien als een doodzonde. Kijk maar naar de politiek. Wanneer je als politicus wordt beticht van draaien, raak je beschadigd. Het beroemdste voorbeeld uit de recente Nederlandse geschiedenis is ongetwijfeld dat van Wouter Bos. “U draait en u bent niet eerlijk”, zei Balkenende (CDA) tegen hem tijdens een radiodebat. Vervolgens bleef het CDA Bos als inconsequente draaikont afschilderen, met succes: Bos’ Partij van de Arbeid lag een straatlengte voor in de peilingen, maar uiteindelijk werd het CDA de grootste partij. En er zijn meer politici die proberen zichzelf neer te zetten als de enige consequente te midden van inconsequenzen, vaak met succes. Fijn voor hen, maar als samenleving schieten we er weinig mee op. We zouden inconsequentie veel meer moeten waarderen.

(5) Het is natuurlijk prettig om een helder en consequent wereldbeeld te hebben. Dat geeft duidelijke richtlijnen voor je handelen en een gevoel van rust. Maar het is lastig vol te houden: de wereld verandert voortdurend en je hebt nu eenmaal ook te maken met anderen die anders over dingen kunnen denken. Bovendien is volledige consequentie onmogelijk.

85 Vroeg of laat ontdek je dat elke
ordening, elk verhaal, elk systeem
'tekortschiet', dat wil zeggen: niet
helemaal consequent is. Er zijn altijd
losse eindjes en restcategorieën.

90 **(6)** Dat merk je al bij iets simpels als
het opruimen van je bureau. Als je
een indeling hebt bedacht voor de
stapel papieren, zit je uiteindelijk al-
tijd met een rest, de dingen die niet
95 in een van de hokjes passen. Wat
doe je daarmee? Je kunt die gena-
deloos door de papierversnipperaars
halen, ze wegmoffelen in een ver-
borggen laatje of ze een beetje op je
100 bureau laten slingeren. Natuurlijk is
het ook mogelijk om voor een andere
ordening te kiezen die deze dingen
wel een belangrijkere plek geeft, het
probleem is alleen dat je dan weer
105 andere restcategorieën overhoudt.
Hoe fijnmaziger je ordening, hoe min-
der restcategorieën, maar hoe inge-
wikkelder en onhandiger in het ge-
bruik. Het zal nooit lukken een orde-
110 ning te bedenken die alles een gelij-
ke plek geeft, want dan kom je uit bij
chaos.

(7) Zo kent ook de maatschappij los-
se eindjes en restcategorieën, zoals
115 mensen die niet in het systeem pas-
sen: vluchtelingen, andersdenken-
den, verstandelijk beperkten, ouden
van dagen. Wat doe je met hen? In
de versnipperaars? Of wegstoppen in
120 een laatje? In Nederland kiezen we
meestal voor de laatste oplossing:
we stoppen ze in inrichtingen of
vluchtelingenkampen, bij voorkeur
buiten de bewoonde wereld.

125 **(8)** En dan zijn er nog mensen die
een ander consequent systeem
voorstaan en dat van jou betwisten.
Wat moet je met hen? Verdelen?
Negeren? Overreden? De wang toe-
130 keren? Op kleine schaal is het pro-
bleem misschien nog redelijk over-

zichtelijk, maar in de geschiedenis
zijn voorbeelden te vinden waarbij
het desastreus uit de hand liep.

135 **(9)** Onze democratie is in dit licht een
prachtig systeem. Meerdere partijen
met verschillende wereldbeelden
moeten er samen zien uit te komen.
Het is de ultieme manier om desas-
140 treuze gevolgen van consequent
denken te voorkomen. Des te gekker
is het dat we onze politici juist gena-
deloos afrekenen op de inconse-
quenties van hun standpunten. Wat
145 hebben we liever: politici die het bes-
te besluit nemen, die er met anders-
denkenden proberen uit te komen, of
politici die koste wat kost vasthouden
aan een standpunt, om de enige re-
150 den dat dat nou eenmaal hun stand-
punt was? In een klimaat waar alles
om consequentie draait, wordt het
erg lastig om eens iets uit te probe-
ren, want voor je het weet, word je
155 beticht van inconsequentie. Politici
die beweren dat ze, in tegenstelling
tot de anderen, nu eindelijk eens
consequent zullen zijn en echt de
waarheid zullen spreken, moet je dus
160 juist wantrouwen. Want of ze liegen
of ze zijn uit op een dictatuur.

(10) Maar kunnen wij dan zomaar
helemaal zonder die ordeningen?
Hebben wij niet een minimale vorm
165 van consequentie nodig om ons
handelen op te baseren? Volgens de
Duitse denker Friedrich Nietzsche
zou het moment ooit komen dat we
werkelijk zonder consequentie kun-
170 nen, alleen moest daarvoor wel eerst
een nieuwe mens opstaan: de
übermensch. Bij deze übermensch
moet je niet denken aan de karika-
tuur die Adolf Hitler ervan maakte –
175 een zuivere ariër die volgens de
nazistische vastomlijnde ideologie
denkt en handelt – maar juist aan
iemand die zonder ideologie kan

180 leven: een wezen dat geen wereld-
beeld nodig heeft, niet streeft naar
enige vorm van consequentie, die
zich kan redden in de chaos. De
mens is een “brug”, een “overgang”,
een “koord, geknoopt tussen het dier
185 en übermensch”, schrijft Nietzsche in
Aldus sprak Zarathoestra. Wij naar
consequentie strevende mensen zijn
volgens Nietzsche dus van voorbij-
gaande aard.

190 **(11)** Net als Nietzsche denk ik dat
leven zonder wereldbeeld te hoog
gegrepen is voor de huidige mens,
maar ik vraag me wel af of die
übermensch er ooit zal komen. In
195 ieder geval kunnen we in afwachting
van deze supermens voorlopig maar
beter leren leven met wereldbeelden
die weliswaar een zwakke vorm van

200 consistentie kennen, maar uiteindelijk
toch inconsequent blijken. Als we
onze irritaties daarover wat kunnen
onderdrukken zijn we al een heel
eind. Want een inconsequenter leven
is geen gemakkelijk leven – het ver-
eist zelfbeheersing en een bijzonder
205 flexibele geest. Je moet wel iets van
richtlijnen hebben, maar die ook weer
niet al te serieus nemen.

(12) De verleiding om te denken dat
210 je eindelijk het consequente systeem
hebt gevonden, ligt altijd op de loer.
Inconsequentie blijft nu eenmaal irri-
teren. Juist daarom heb ik zo’n waar-
dering voor de flexitariër, de levens-
215 minnende doodgraver, de fietsende
autobezitter, de varende landrot, de
niet-stemmende politicus, de dronken
geheelonthouder en de rokende arts.

*naar: Frank Meester
uit: de Volkskrant, 30 april 2016*

Frank Meester is filosoof en publicist.

Tekst 2

De vlogger is de toekomst van de journalistiek

(1) Zullen mijn kinderen nog weten
wat een journalist is? Over de toe-
komst van de journalistiek wordt veel
gedebatteerd, en steevast valt het
5 woord digitalisering. Die toekomst
lijkt niet zo gewis te zijn.

(2) In de vorige eeuw leerde de
Franse socioloog en denker Pierre
Bourdieu ons dat de maatschappij uit
10 velden bestaat: het culturele veld, het
economische veld, het wetenschap-
pelijke veld, het politieke veld en ook
het journalistieke veld. Elk veld kent
overheersers en onderdrukten, bij-
15 voorbeeld zij die de thema’s van een

verkiezingscampagne bepalen versus
zij die daarop moeten reageren in het
politieke veld, of hoofdredacteuren
versus freelancers in het journalistie-
20 ke veld. Elk veld is een krachtenveld,
een strijdperk.

(3) In zijn tekst *Sur la télévision*
(1996) beschrijft Bourdieu hoe de op-
komst van de televisie de verhoudin-
25 gen in het journalistieke veld veran-
derde. Televisie kon de massa op
een heel andere manier bespelen
dan radio en printmedia gewend
waren. Om de aandacht van het pu-
30 blik moest opnieuw worden gestre-